

Araştırma Makalesi | Research Article

Kırsaldan Yükselen Ses: Kalkınma Gazeteciliği Bağlamında “Bu Toprağın Sesi”

Voices Rising from the Countryside: “Bu Toprağın Sesi” in the Context of Development Journalism

Emrah Budak (Doç. Dr.)
ORCID ID: 0000-0001-6896-7558
Mersin Üniversitesi
emrahbudak@mersin.edu.tr

Enes Baloğlu (Doç. Dr.)
ORCID ID: 0009-0001-1960-1688
Yozgat Bozok Üniversitesi
baloglunes@hotmail.com

Başvuru Tarihi | Date Received: 04.11.2025
Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 27.12.2025
Yayınlanma Tarihi | Date Published: 29.12.2025
DOI: 10.70627/sduifade.1817773

Budak, E. & Baloğlu, E. (2025). Kırsaldan yükselen ses: Kalkınma gazeteciliği bağlamında “Bu Toprağın Sesi”. *SDÜ İFADE*, 7(2), 121-133.

Özet

Toplumlar, birçok alandaki gelişim seviyesini yükseltmek adına kalkınma hedefleri ortaya koymaktadır. Kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde birçok faktör rol oynamakta, bu süreçte medyaya da önemli bir görev düşmektedir. Kalkınmanın gerçekleşmesi adına medyayı önemli bir katalizör olarak gören kalkınma gazeteciliği gelişmekte olan ülkelerde politikaların desteklenmesi ve uygulanmasında aracı rol üstlenmektedir. Bu çalışma, TRT’de yayımlanan Bu Toprağın Sesi programını kalkınma gazeteciliği bağlamında ele almayı amaçlamakta, çalışmada incelenen 19 bölümle kalkınma gazeteciliğinin Türkiye’deki yansımaları analiz edilmektedir. Dolayısıyla araştırma Türkiye’de kalkınma süreçlerinde medyanın rolüne vurgu yapmaktadır. Çalışmada Bu Toprağın Sesi programının içerikleri programın YouTube kanalı üzerinden incelenmekte, nitel ve nicel içerik analizi yöntemi ile ele alınmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara, Bu Toprağın Sesi programının tarımsal alanda bilgilendirici, eğitici, yerel üretimi destekleyici ve çözüm odaklı yayıncılık anlayışı ile kalkınma gazeteciliği örneği gösterdiği tespit edilmektedir. Bunun yanı sıra programın kalkınma gazeteciliğinin eleştirel yönünü yansıtmada konusunda zayıf kaldığı saptanmaktadır.

Anahtar Kelimeler Kalkınma, Türkiye, Kalkınma gazeteciliği, Bu Toprağın Sesi.

Abstract

Societies put forward development goals in order to raise their level of development in many areas. Many factors play a role in achieving development goals, and the media also has an important role to play in this process. Development journalism, which sees the media as an important catalyst for development, plays an mediating role in supporting and implementing policies in developing countries. This study aims to examine the programme Bu Toprağın Sesi (Voice of This Land), broadcast on TRT, in the context of development journalism. The 19 episodes analysed in the study examine the reflections of development journalism in Türkiye. In this study, the content of the program “Bu Toprağın Sesi” is examined through the program’s YouTube channel and analyzed using qualitative and quantitative content analysis methods. Therefore, the research emphasises the role of the media in development processes in Türkiye. The findings of the research reveal that the programme Bu Toprağın Sesi exemplifies development journalism with its informative, educational, locally production-supportive, and solution-oriented approach in the agricultural field. Furthermore, it is noted that the programme falls short in reflecting the critical aspect of development journalism.

Keywords Development, Türkiye, Development Journalism, Bu Toprağın Sesi.

Giriş

Kalkınma, ülkelerin birçok alanı kapsayan gelişim sürecini ifade etmekte, her toplumun erişmek istediği gelişmişlik düzeyinin bir dinamiği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalkınma, bir toplumun uyumlu bir şekilde ilerlemesi için ihtiyaç duyduğu tüm bileşenlerin bir araya getirilmesini gerektirmektedir (Talabi, 2013). Bir ulusun kalkınması için ifade edilen bileşenlerden biri de medyadır. Kitle iletişim araçları, haber aktaran bir araç olmanın ötesine geçerek toplumsal değişim ve dönüşümlerin merkezinde etkin bir rol üstlenmektedir. Bilhassa gelişmekte olan ülkelerde, kitle iletişim araçlarının kalkınma hedeflerine katkı sunması yönünde beklentiler (Xiaoge, 2009) söz konusudur. Bu noktada gazeteciler kalkınma politikalarına dahil olarak yetkililer ve vatandaşlar arasında iletişim ve çözüm arayışında önemli bir fonksiyona sahiptir (Chalkley, 1968). Bu noktada kalkınma gazeteciliği olarak adlandırılan anlayış, haberciliği ulusal kalkınmanın bir katalizörü olarak görmektedir.

Kalkınma gazeteciliği, kalkınma süreçlerini aktaran bir medya pratiği olmasının yanı sıra bu süreçlerin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini analiz eden eleştirel bir araçtır. Bu bağlamda, kalkınma projelerinin uygulanması sürecinde ortaya çıkan güç ilişkilerinin, söz konusu projelerden etkilenen çeşitli paydaşlar arasında nasıl şekillendiği ve dönüştüğü dikkatle değerlendirilmelidir. Medya, bu ilişkilerin kurulmasında, sürdürülmesinde ve yeniden yapılandırılmasında merkezi bir rol üstlenmektedir. İletişim, yalnızca bilgi aktarımı değil aynı zamanda karar alma süreçlerine katılımı, toplumsal farkındalığı ve güç dengelerinin yeniden tanımlanmasını mümkün kılan stratejik bir araç olarak işlev görür (Servaes, 2009). Dolayısıyla kalkınma gazeteciliği, hem kalkınma politikalarının etkilerini görünür kılmak hem de bu politikaların toplumsal karşılıklarını eleştirel bir çerçevede tartışmaya açmak suretiyle, toplumsal ve ulusal hedefleri kapsayan bir gelişim paradigmasında hareket etmelidir. Bu doğrultuda Napoli (2002) yetkililer ve basın tarafından genellikle göz ardı edilen kamu meselelerinde “paydaşların” yorumlarını haberlere dahil etmek ve sadece sorunları ortaya koymak yerine olası çözümleri de haberlere yansıtmak için gazetecilerin baskı altında olduğuna dikkat çekmektedir. Bu noktada kalkınma gazeteciliği halkın ihtiyaçlarına sıkı sıkıya bağlı kalır ve ilgili kişilerin kalkınma projelerine katılmaları gerektiği yönündeki normatif algıyı destekler (Wimmer & Wolf, 2005). Kalkınma gazeteciliği, kalkınma programlarının uygunluğunu, uygulanabilirliğini ve toplumsal etkilerini eleştirel bir bakış açısıyla inceleyen, bu süreçlere ilişkin bulguları kamuoyuna raporlayan bir gazetecilik pratiğidir (Ogan, 1982). Kalkınma gazeteciliği medyanın kalkınmayı teşvik etme konusunda toplumsal bir sorumluluğu olduğu görüşünü savunmaktadır (Edeani, 1993). Vatandaşların hangi tür bilgilere sahip olmaları gerektiğini anlamalarına yardımcı olmak, hükümet, ekonomi ve özel sektör hakkında kaliteli haberlere olan talebi artırabilir ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için yapmaları gereken seçimler konusunda halkı bilgilendirmeye yardımcı olabilir (Nelson & Susman-Peña, 2012).

Kalkınma gazeteciliği, gazetecilik çalışmaları literatüründe önemli bir kavram olmaya devam etmekle birlikte konuya ilişkin araştırma eksikliğine dikkat çekilmektedir (Kalyango Jr vd., 2017). Türkiye’nin gelişmekte olan ülkelerden biri olmasına rağmen (Bakırtaş & Kandemir, 2010; Teker & Özer, 2012) kalkınma gazeteciliği Türkiye’de de önemli bir araştırma konusu olarak görülmemektedir. Bu noktada Türkiye’de kalkınma gazeteciliğini teorik olarak ele alan bir araştırma (Saray, 2019) ile sürdürülebilir kalkınma için tarım iletişimini vurgulayan çalışma (Elpeze Ergeç, 2022) bulunmaktadır. Bu çalışma ise söz konusu eksiklikten yola çıkarak TRT 1’de yayımlanan Bu Toprağın Sesi programını kalkınma gazeteciliği bağlamında içerik analizi yöntemi ile incelemektedir. Tarımın gelişmekte olan ülkeler için önemli bir kalkınma alanı olduğu düşünüldüğünde (Doğan, 2009) bu çalışma medyanın ürettiği tarımsal içeriklerle kalkınma sürecindeki rolünü açığa çıkarmayı amaçlamaktadır.

1. Kalkınma Gazeteciliği

Kalkınma gazeteciliği, başta kırsal bölgelerde olmak üzere yaşam standardının iyileştirilmesiyle ilgili fikirler, programlar, faaliyetler ve olaylar hakkında haber yapmayı içerir. Temel olarak, gazeteciliğin kalkınma programları ve faaliyetleri hakkında haber yaparak kalkınma sürecini olumlu yönde etkileyebileceği beklenir (Wimmer & Wolf, 2005). Kalkınma gazeteciliği, 1960’lı yılların sonlarında Asya kıtasında ortaya çıktı ve Los Banos’taki Filipinler Üniversitesi gibi akademik kurumlarda çalışan tarım ve halkla ilişkiler uzmanlarının çalışmalarıyla kavramsal temelleri atıldı. Bu dönemde “kalkınma için iletişim” yaklaşımı, özellikle yeni bağımsızlık kazanmış ülkeler arasında hem akademik çevrelerde

hem de siyasal düzlemde geniş bir destek buldu (Shafer, 1998; Xiaoge, 2009). Bu doğrultuda karmaşık konuların derinlemesine ele alınması ve çözüm odaklı bir yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Napoli, 2002). Kalkınma gazeteciliği yaklaşımı, gelişmekte olan ülkelerde yalnızca ekonomik büyüme ve kalkınmayı değil aynı zamanda toplumsal uyum ve istikrarı önceleyen bir medya anlayışını teşvik etmektedir (Wong, 2004). Bu kapsamda kitle iletişim araçlarının rolü, değişim aktörleri tarafından benimsenen yeniliklere ilişkin farkındalık ve ilgi yaratmak olacaktır (Banda, 2007). Gelişmekte olan iletişim paradigmasıyla teorik olarak donanmış olan gazeteciliğin, ulusal kalkınmayı kolaylaştırma ve teşvik etme konusunda önemli bir rol oynayacağına inanılmaktadır (Xiaoge, 2009). Bunun için de kitle iletişim kanallarının özgür ve yerleşik çıkar gruplarından bağımsız olmasının yanı sıra kitle iletişim araçlarına da yaygın erişim gereklidir (Norris & Zinnbauer, 2002).

Kalkınma haberleri, kalkınma projeleri, konular ve sorunlar hakkında derinlemesine, sorgulayıcı ve eleştirel habercilik gerektirir (Shah, 1990). Söz konusu eleştirel habercilik yalnızca mevcut sorunların tespitiyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda söz konusu zorlukların önlenmesi, mevcut hataların giderilmesi ve çözüm odaklı yaklaşımların geliştirilmesi yönünde yapıcı önerilerle desteklenen samimi çabaları da içermektedir (Edeani, 1993). Demokratik toplumların sağlıklı işleyişi açısından, hükümetleri ve karar alıcıları eleştirebilen bağımsız bir medya organına duyulan ihtiyaç tartışmasızdır. Bununla birlikte kamuoyunu bilgilendiren nitelikli tartışma ortamları sunabilen ve toplumsal reform süreçlerinde fikir birliği oluşturulmasına katkı sağlayan medya yapıları da en az eleştirel gazetecilik kadar önem arz etmektedir (Nelson & Susman-Peña, 2012). Dolayısıyla gazeteci, çözüm bulmaya kendini adanmalıdır. Gazeteci, önemli noktaları ayırt edebilmeli ve alıcılar için her (toplumsal) süreci, ne kadar karmaşık olursa olsun, anlaşılır bir şekilde ortaya koyabilmelidir. Karar verme sürecine izleyici de dahil edilmeli ve karar verme için yorumlama yardımı sağlanmalıdır. Bunun için de vatandaşlar ve gazeteciler arasında etkileşim şarttır (Napoli, 2002). Nitekim kalkınma gazeteciliğinin, kalkınma politikalarının, süreçlerinin ve sonuçlarının geniş halk kitleleri tarafından anlaşılabilir bir biçimde değerlendirmesi ve kamuoyuna aktarması gerekmektedir (Romano, 2022).

Hemant Shah (1990), Narinder Aggarwala ve diğer kalkınma haberleri savunucularının yazılarından yola çıkarak kalkınma gazeteciliğinin görevlerini genişletmiştir. Shah'a göre kalkınma haberleri kalkınma planları, projeleri, politikaları, sorunları ve meselelerinin ilgi düzeyini eleştirel bir bakış açısıyla incelemeli, değerlendirmeli ve yorumlamalıdır. Planlar ile fiili başarılar arasındaki farkları belirtmeli ve diğer ülke ve bölgelerdeki kalkınma sürecinin ilerleyişi ile karşılaştırmalar içermelidir. Ayrıca kalkınma süreci hakkında bağlamsal ve arka plan bilgisi sağlamalı, planların, projelerin, politikaların, sorunların ve meselelerin insanlar üzerindeki etkisini tartışmalı ve kalkınmanın geleceği hakkında tahminlerde bulunmalıdır. Kalkınma haberleri, ülkeden ülkeye veya bölgeden bölgeye değişebilen insanların ihtiyaçlarına atıfta bulunmalıdır, ancak genel olarak gıda, barınma ve istihdam gibi birincil ihtiyaçları; ulaşım, enerji kaynakları ve elektrik gibi ikincil ihtiyaçları ve kültürel çeşitlilik, tanınma ve saygınlık gibi üçüncül ihtiyaçları da içermelidir.

Kalkınma gazeteciliği, toplumsal dönüşüm süreçlerinde hem olumlu değişimin taşıyıcısı hem de bu değişimi hızlandıran bir katalizör işlevi görmektedir (Anand, 2014). Dolayısıyla kalkınma gazeteciliği, yapısalcı bir bakış açısına sahiptir, medyanın dikkatini ulusal düzeydeki yapısal dönüşümlere yönlendirmesi durumunda yerel kalkınmanın kendiliğinden ve bütüncül biçimde gerçekleşeceğini öne sürmektedir (Shafer, 1998). Bu anlamda kalkınma gazeteciliği kavramının temelinde, kitle iletişim araçlarının kalkınma sürecine yön verme potansiyeline sahip olduğu yönündeki varsayım yatmaktadır. Bu yaklaşım, medyanın kalkınma ile ilgili fikirleri, politikaları, programları, uygulamaları ve gelişmeleri kamuoyuna aktararak, toplumsal dönüşüm süreçlerini etkileyebileceği ve bu süreçlerde aktif bir rol üstlenebileceği düşüncesine dayanmaktadır (Edeani, 1993). Bu rol için kalkınma politikalarına bağlı, izleyicilerine doğru bilgi kaynağı olarak hizmet etme görevine sahip, güçlü, bağımsız ve ekonomik açıdan başarılı bir medya sektörü inşa edilmelidir (Nelson & Susman-Peña, 2012).

Gazeteciliğin ulusal kalkınmaya yardımcı olabileceği fikri kapsamında kalkınma gazeteciliği (Kalyango Jr vd., 2017) yükselen yaşam standartlarının desteklenmesi ve bilgi toplumuna geçiş sürecinin tamamlanması açısından önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu yaklaşım, daha açık, katılımcı ve dinamik bir kültürel yapının oluşumuna katkı sağlayarak toplumsal dönüşüm süreçlerini hızlandırmaktadır (Wong, 2004). Bu durum medyanın topluma karşı özel bir sorumluluk üstlendiğini; özellikle kalkınma

süreçleri ve toplumsal dinamikler hakkında vatandaşlara bilgi sunma ve anlayış kazandırma görevini yerine getirmesi gerektiğini ifade etmektedir (Kalyango Jr vd., 2017). Nitekim medya, merkezi ve yerel düzeyde yürütülen kalkınma faaliyetlerini kamuoyuna aktararak, ulus inşası süreçlerinde etkin bir paydaş olarak konumlanabilir (Anand, 2014). Öte yandan izleyiciler için rol model olabilecek tek tek vatandaşların başarı öykülerini göstermek de önemlidir (Napoli, 2002). Böylece diğerleri bu çalışmalar hakkında bilgi sahibi olabilir ve en iyi senaryoda bunlardan ilham alabilir (Talabi, 2013). Bu tür hikayeler yerel halkın yaratıcı potansiyeline yönelik güven duygusunu pekiştirir (Anand, 2014).

2- Türkiye’de Kalkınma Gazeteciliği Açısından Kamu Yayıncılığının Rolü

Kamu hizmeti yayıncılığı; kamu yararını esas alan, ülke genelindeki tüm vatandaşlara hitap etmeyi amaçlayan, kamu kaynaklarıyla finanse edilen ve kamu otoriteleri tarafından denetlenen, özerk ve tarafsız bir yayıncılık modelini ifade etmektedir. Bu yayıncılık anlayışı, halkın eğitimi, bilgilendirilmesi, güncel gelişmelerden haberdar edilmesi, toplumsal bilinç düzeyinin artırılması, kültürel zenginliğin paylaşılması ve eğlence ihtiyacının karşılanması gibi temel işlevleri ilke edinmektedir. Bu bağlamda kamu hizmeti yayıncılığının hem genel hem de özel amacı, toplumun haber alma hakkını temin etmek ve kültürel, eğitsel ile eğlenceye yönelik gereksinimlerini karşılamak olarak kabul edilmektedir (Avşar, 2005). Kamu hizmeti yayıncılığının kalkınma gazeteciliği için bir araç olabileceğini belirten Banda (2007), izleyicileri vatandaş olarak gören, kamuoyunu dinleme becerisini geliştiren, vatandaşlar arasında müzakere kültürünü teşvik eden, vatandaşların kalkınma gündemini şekillendirmelerini destekleyen ve katılımcı ve etkileşimli bir kalkınma gazeteciliğinin gerekliliğine işaret etmektedir. Türkiye’de cumhuriyetin kurulmasının ardından radyo programları aracılığıyla devrimlerin benimsenmesi, topluma anlatılması için radyo yayınlarına başvuruldu. Bilhassa bu çalışmanın konusu bağlamında 1935 yılına gelindiğinde tarıma yönelik “Ziraat Vekaleti Saati” adlı program ve “Meteoroloji Saati”, “Arıcılık Saati” gibi programlar çiftçiler için hazırlanan programlarının ilk örneklerini yansıtmaktadır (Cankaya, 2015). Bu bağlamda kamu hizmeti yayıncılığı, toplumsal farkındalığın artırılması, vatandaş beklentilerinin karşılanması ve milli bütünlüğün sağlanması süreçlerinde kritik bir işlev üstlenmektedir (Bölükbaş, 2020). Radyo programcılığında olduğu gibi televizyon yayıncılığının ilk yıllarında da eğitim ve kültür işlevi ön plana çıktı. Özellikle kırsal kesime yönelik ‘Köye’ ve ‘Köyden Kente’ gibi programlar aracılığıyla vatandaşların bilinçlendirilmesi ve kültürel gelişmelerinin desteklenmesi hedeflenmiştir. (Cankaya, 2015).

TRT GAP Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında bölgenin kalkınmasını desteklemek amacıyla kurulmuş ve projeye dair içerikler üretmiştir. Bu bağlamda TRT GAP kanalı “Bu Toprağın Sesi” programını sunmaya başlamış, Bu Toprağın Sesi, yayımlanan ilk tarım içerikli televizyon programı olmuştur. Bu Toprağın Sesi programı, TRT GAP’ın yayın hayatına başladığı 1989 yılından 2015 yılına değin yayınlarını sürdürmüştür (Ekinci, 2022). Bu Toprağın Sesi programının kaldırılmasına dönük hazırlıkları mecliste dile getiren muhalefet milletvekilleri programın önemine vurgu yapmıştır. CHP Milletvekili İlhan Demiröz, ülkede tarımın gelişmesini, çiftçilerin bilgilendirilmesini istemeyenlerin, bu toprakların tarım potansiyelini değerlendirmek yerine ithalatı önceleyenlerin programın kaldırılmasında etkili olup olmadığı dönemin Tarım Bakanı Mehdi Eker’e sormuştur (Bursaport, 2012). Bu açıdan bakıldığında Bu Toprağın Sesi Programının tarımsal kalkınma açısından önemini ortaya koymaktadır. 2022 yılında yeniden yayın hayatına başlayan Bu Toprağın Sesi programı 2023 yılında sonlandırılmıştır.

TRT GAP günümüzde radyo yayınları ile devam etmekte, Diyarbakır radyosu ile bölgenin tanıtımı ve kalkınması adına programlar yayımlamaktadır. Hayatın İçinden programı ile tarım, imar, orman konusunda bölgeye dair gelişmeler ve uzman yorumuna yer verilmektedir. TRT Erzurum Radyosu ise bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını yansıtan, dinleyicini katılımını önemseyen, gelişimi ve huzuru hedefleyen programlar üretmiştir. Hayatın İçinden programı TRT Çukurova ve Antalya radyosunda da hazırlanmış, ekonomiden sanata, gastronomiden geziye kadar geniş bir çerçevede bölgenin tanıtımı yapılmış, sorunlarına ve çözüm önerilerine işaret edilmiştir. Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı olarak kurulan Tarım TV, tarımın birçok alanından ormancılığa kadar farklı konseptlerle yayınlar yapmaktadır. Birçok farklı konuda eğitim videoları hazırlayan Tarım TV, üreticilere de ses vermekte, tarım ve orman sevgisini kazandırmak için çocuklara dönük programlar da üretmektedir. Ayrıca Tarım TV web sayfasında Türk Tarım Orman dergisinin içeriklerini ve Bakanlığın tarım bültenlerini çevrim içi formatta sunarak işlenen konulara ilişkin bilgilendirme yapmaktadır.

Anadolu Ajansı ise Dosyalar isimli kategorisinde Türkiye'nin tanıtımına, kültürel zenginliklerine ilişkin içerikler ile Üretimden İhracata Tarım başlığı altında tarımsal gelişmeleri işlemektedir. Ayrıca Editör Masası programında Tarım ve Orman Bakanı'nın ağırlandığı programlar sunulmaktadır.

Görüldüğü üzere kamu yayıncısı olan TRT, Tarım TV ve Anadolu Ajansı tarımsal gelişim açısından bilgilendirici ve eğitici içerikleri üretmektedir. Bu noktada bu içeriklerin kalkınma gazeteciliği perspektifinden ele alınması kalkınma gazeteciliğinin Türkiye bağlamını kavramada katkı sağlayabilmektedir. Geçmişten günümüze kalkınma temelli yayınlar yapan TRT'nin kamu yayıncısı kimliği ile ne tür bir kalkınma gazeteciliği örneği gösterdiğini ortaya koymak Türkiye'deki kalkınma gazeteciliği anlayışına dair de fikirler verecektir.

3. Araştırma Yöntemi

Çalışmada TRT'de 1989-2015 ve 2022-2023 yılları arasında yayımlanan Bu Toprağın Sesi programının 2022-2023 yılları arasındaki içerikleri kalkınma gazeteciliği çerçevesinde ele alınmıştır. Geçmiş eski dönemlere uzanan Bu Toprağın Sesi programında, kalkınma gazeteciliği anlayışının günümüzdeki temsiliyetini saptamak amacıyla 2022-2023 yılları arasındaki bölümler incelenmiştir. Ayrıca örneklem olarak seçilen dönem öncesindeki bölümlere ulaşılamamıştır. Örneklem olarak belirlenen bölümlere TRT'nin ve TRT bünyesinde açılan Bu Toprağın Sesi YouTube kanalından erişilmiştir. Program hafta içi sabah saatlerinde yayımlanmıştır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden tarımsal üretici ve girişimci hikayeleri, tarım ekonomisi, sağlıklı yaşam, üreticilerin talepleri, tarımsal sorunlara yönelik çözüm önerileri, tarımsal kamu politikaları ve kurumları gibi birçok konuda program yapılmıştır. Her bölüme ilişkin birkaç tema belirlenerek işlenmiş, konunun uzmanı ve icracısı isimler konuk edilmiştir. Program sürelerinin 55 dakika ile 75 dakika arasında değiştiği görülmüştür.

Çalışmada programın bölümleri nicel ve nitel içerik analizi yöntemi ile incelenmiş, doğru bir kodlama ve tespit yapılabilmesi adına bölümler çalışma yazarları tarafından bağımsız ve tekraren izlenmiştir. İçerik analizi hedeflenen içeriği nicel, sistematik ve nesnel bir biçimde incelemeyi amaçlamakta (Berelson, 1952), kodlama işlemi ile içeriğin temalara ayrılması bulgunun bütünü ile indirgenmiş hali arasında bir ilişki veya benzeşme olabileceğine işaret etmektedir (Bilgin, 2006). Bu noktada Bu Toprağın Sesi programının içerikleri kalkınma gazeteciliği kapsamında temalara ayrılarak çerçeve kavram olan kalkınma gazeteciliği ile ilişkisi ve benzeştiği yönler ortaya konmaktadır.

Araştırmada 2022-2023 yılları arasında yapılan 181 bölümden tabakalı rastgele örneklem yoluyla (1-10-20-30) 19 bölüm izlenerek içerikler kalkınma gazeteciliği kapsamında temalara ayrılmıştır. Temalar, içerikler izlendikçe ve kalkınma gazeteciliğinin kapsamı doğrultusunda çalışma yazarları tarafından belirlenmiştir. Bu bağlamda “bölgesel tanıtım ve yerel üretim”, “ekonomik yön ve sektörel bakış”, “bilgilendirici ve eğitici içerik”, “kültürel değerlerin temsili”, “çözüm odaklı yaklaşım”, “kamu politikalarıyla etkileşim”, “yenilikçi tarım uygulamaları ve ekolojik hassasiyet” gibi temalar perspektifinde analiz yapılmış, içeriklerin kalkınma gazeteciliği yönü açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

4. Araştırma Bulguları

Araştırmada elde edilen bulgular sözü edilen temalara ayrılmış, bölümlerde hangi temaların öne çıktığı daha anlaşılır olması adına bir tablo ile sunulmuştur. İzlenen her bölümün kendi içerisinde hangi temaları barındırdığı tespit edilmiştir.

Tablo 1 İçeriklerin Kategorilere Göre Dağılımı

Temalar	Yer Alma Sıklığı
Bölgesel tanıtım ve yerel üretim	3/15
Ekonomik yön ve sektörel bakış	18
Bilgilendirici ve eğitici içerik	19
Kültürel değerlerin temsili	9
Çözüm odaklı yaklaşım	17
Kamu politikalarıyla etkileşim	15
Yenilikçi tarım uygulamaları ve Ekolojik hassasiyet	5/4

Araştırma örnekleminde izlenen 19 bölümde, Yörükler ve tarımsal üretime katkıları, topraksız tarım, seracılık, zeytinyağı üretim ve tüketimi, gıda israfı, kooperatifçilik, girişimcilik, tarım meslek liseleri, kestane tarımı, çay, yabanmersini, tropikal meyve ve turunc yetiştiriciliği, çikolata tüketimi, sağlıklı yağlar, sağım teknikleri ve arı işletmeler, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin (TMO) işlevleri, lisanslı depoculuk, ana arı yetiştiriciliği, Türk mutfağı, geleneksel Türk peynirleri gibi tarımsal kalkınmayı içeren konular ele alınmaktadır. Programlarda konuya özgü yerel üretici ya da temsilciler (Ziraat Odası Başkanı, Kooperatif Başkanı) ile uzman bilim insanları görüş bildirmektedir. Bu noktada, üretim ve tüketim süreçleri, eksiklikler, yanlışlar, çözüm önerileri, tavsiyeler, başarı hikâyeleri ve talepler dile getirilmektedir.

4.1. Bölgesel Tanıtım ve Yerel Üretim

Kalkınma gazeteciliğinin ortaya çıkış noktasında elitlere hitap eden seçkin anlayıştan sıradan bireylere, küçük üreticilerin ve yurttaşların hikayelerine yapılan vurgu yer almaktadır (Chalkley, 1980). Dolayısıyla kalkınma sürecine destek veren bütün paydaşların haberin aktörü ve hitap ettiği kitle olması söz konusudur. Bu temada üretim yapılan bölgenin tanıtımı, yerel üretim ve emek süreçleri, yerel üreticilerin düşünce ve talepleri ele alınmaktadır. Yapılan incelemelerde yalnızca 3 içerikte konu edinilen bölgenin tanıtımı yapılmıştır. Kalkınmanın önemli unsurlarından biri olan tanıtım faaliyetlerinin izlenen bölümlerde geri planda kaldığı görülmektedir.

Yerel üretim ise 15 içerikte kendisine yer bulmaktadır. Anadolu'nun farklı bölgelerinden üreticilerin hikâyeleri, hasat süreci, ürünlerin tarladan sofraya değin geçirdiği işlemler, üretim tesisleri gibi birçok nokta ekrana taşınmıştır. Yerel üretime yer veren içeriklerde üreticilerin ürünü yetiştirirken dikkat etmesi gereken püf noktaları, iklim ve toprak şartları, yaşanan sorunlar ve talepler birincil ağızdan dile getirilmektedir. Yerinde üretim ve işleme süreçleri aktararak tüketilen ürünlerin hangi aşamalardan geçtiği, kimlerin, nasıl bir emek verdiğine şahit olunmaktadır. Üreticilerin ağzından süreçlerin dile getirilmesi merkezden ziyade bizzat yerelden ve yerinden haber üretme açısından değerli görülmekte, yerel kalkınma sürecine medya aracılığıyla destek verildiğine işaret etmektedir. Bu noktada kalkınmayı güçlendirmek için medyanın merkezci anlayıştan ziyade yerelleşmesi, farklı bölgelere odaklanan radyo ve bilgi merkezleri kurması kalkınma gazeteciliği için önemli görülmektedir (İsiaka, 2006). Kalkınma gazeteciliğine dönük yaklaşımlarda gazeteciliğin bireylerin yakın çevrelerindeki sosyal koşullar üzerinde kontrol kurmalarını sağlayan yerelleştirici bir güç içermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Shah, 1996). Bireylerin sofraya gelen ürünlerin hangi şartlarda hazırlandığını bilmesi emeğe saygı gösterilmesine ve israfın önlenmesine katkıda bulunabilmektedir. Üreticilerin bilgi ve tecrübelerini kapsayan içerikler hem bireyleri bilgilendirmekte hem de yerel kalkınmayı desteklemektedir. Bu anlayış üretim ve kalkınmada yerel aktörleri daha görünür kılmakta, çoğulcu bir kalkınmayı beraberinde getirmektedir.

Üreticilerin görüş ve düşüncelerine kulak verilmesi tarımsal ve ekonomik kalkınma adına yerel seslerin temsilini sağlamaktadır. Bu durum da katılımcı gazetecilik açısından önem taşımakta, kalkınma süreçlerine dönük demokratik bir katkı sağlayabilmektedir. İçeriklerdeki bu bulgular, kalkınma

gazeteciliğinin seçkinlerden ziyade sıradan insanlara hizmet etme anlayışı (Chalkley, 1980) ile bağdaşmaktadır. Dahası kadın üretici, girişimci ve kooperatiflerine yer verilerek kadının tarımsal kalkınmadaki rolü ortaya konmakta, başarı hikayeleri ile kadınların kalkınma süreçlerine katkı sağlaması teşvik edilmektedir. Bu noktada kalkınma gazeteciliği çiftçiler, kadınlar, çocuklar ve yaşlıları kapsamaktadır. Bu aktörler de kalkınma gazeteciliğinin konu seçimini ve hikâye anlatım tarzını etkilemektedir (Xiagoe, 2009). Yerel üreticilerin üretim süreçlerinde yaşadıkları sorunları ve talepleri dile getirmesi kalkınmanın önündeki engellerin kaldırılmasını ve sorunların çözümünü hızlandırabilmektedir. Sorunların yetkili mercilere iletilmesi adına görünür olması bu içeriklerin aracı rolü ile doğrudan bağlantılıdır.

4.2. Ekonomik yön ve Sektörel Bakış

Kalkınmanın önemli sacayaklarından biri ekonomik gelişimdir. Ekonomik gelişime dair göstergeler, tarımın ekonomideki yeri ve ekonomiye katkısı vurgulanarak kalkınmanın teşvik edilmesi söz konusudur. Bu temada tarımsal üretimin ekonomik yönleri, ürünlerin ait olduğu sektörlerin verilerine vurgu yapılmaktadır. Programlarda ele alınan ürünlerin ekonomik yönü ve sektörel bakış açısı, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılıkta sağım ve süt ekonomisi, ihracat oranları, üretim ve tüketim verileri, ürün alım fiyatları gibi noktalar öne çıkarılmaktadır. 19 bölümün 18'inde tarımın ekonomik yönü öne çıkarılmaktadır. Tarıma sektörel ve ekonomik bir bakış açısı sunmak kalkınma gazeteciliğine çok yönlü faydalar sağlayabilmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde tarım ekonomik kalkınma için önemli bir sektör olarak görülmektedir. Bu sebeple tarımın ekonomik yönlerine yapılan vurgu hem kalkınmayı hem de üretimi teşvik etmektedir. Tarımın yalnızca geleneksel bir yaşam anlayışı olmasından ziyade milli ekonomi ve kalkınmanın da önemli bir aktörü olduğu vurgulanmaktadır. Tarımı ekonomi ile birleştirerek sektörel bakış açısı ile sunmak kalkınmaya dönük bütüncül bir bakış açısını göstermektedir. Esasında birçok disiplini ilgilendiren tarımın karmaşık yapısı ekonomik yön ile daha da aydınlatılmakta, derinlemesine analizlerle konu sadeleştirilmektedir. Tarımın ekonomi rolü daha görünür hale gelirken fiyat değişimleri, ithalat-ihracat verilerinin sunulması karar alıcılarda baskı oluşturarak doğru kamu politikalarının uygulanmasını da desteklemektedir.

Tarımsal üretime ve tüketime dönük verilerin sunulması belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını tespit etmede katkı sağlayacaktır. Ulaşılamayan hedefler için yeni politika oluşumu, başarısız uygulamaların tekrarlanmaması gibi önlemler alınması kolaylaşmaktadır. Ayrıca tüketicilerin ürünlerin fiyatlarının nasıl oluştuğunu, hangi maliyetlerle üretildiğini öğrenme fırsatı doğmaktadır. Bu durum da tüketicilerin ürün satın alırken daha bilinçli davranmasını teşvik etmektedir. Bu bilinçlenme davranışı üreticileri de kapsamaktadır. Özellikle tarımsal ekonomiye yapılan vurgular üreticilere hasat, pazarlama, zarar etme gibi durumlarda yol gösterici olmaktadır. Tarım gelirleri ve ihracat verilerine yapılan vurgu tarım dışında olan bireylerin de bu alana ilgisini ve verdiği değeri artırabilecektir. Bu noktada tarımsal anlamda girişimci fikirlere sahip bireylerin harekete geçirilmesi adına ekonomik veriler değer taşımaktadır.

4.3. Bilgilendirici ve Eğitici İçerik

Kalkınma gazeteciliği açısından eğitici ve bilgilendirici içerik oldukça önemlidir. İncelenen 19 bölümün tamamında bilgilendirici ve eğitici içeriğe rastlanmıştır. Bu anlamda Bu Toprağın Sesi programının bilgilendirici niteliği açısından kalkınma gazeteciliğine katkı sağladığını ifade etmek gerekmektedir. Kamu yayıncısı olarak TRT'nin kalkınma temelli bilgilendirici misyon üstlenmesi kamusal bir sorumluluğu yerine getirme çabası içinde olduğunu göstermektedir.

Her bölümde konu edinilen temaya ilişkin uzman bilim insanları ve üreticiler programda konuk edilmektedir. Bilim insanlarının bu konuları sade bir dille aktarması toplumun tarım okuryazarlığını artırabilmektedir. Nitekim Chalkley (1980), kalkınma gazeteciliğinde kullanılan dilin teknik jargondan ziyade halkın anlayacağı bir dille aktarılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Uzman bilim insanlarının konuk edilmesi ile tarım sektöründe bulunanların yeni tarım araç ve tekniklerini, sürdürülebilir uygulamaları öğrenmesini teşvik etmektedir. Yeni teknolojilere çiftçilerin kısa bir sürede adapte olması adına bu tür bilgilendirici içerikler değerli görülebilir. Esasında bilgilendirici içerikler kalkınma adına çiftçi ve bireyleri de kapsayan geniş çerçevede bilgilendirilmiş bir toplum yaratma konusunda katkı

sağlamaktadır. Bunun yanı sıra üretim, pazarlama ve kooperatifçilik gibi konularda yapılan bilgilendirmeler verimliliği artırırken güçlü bir örgütlenmeyi de beraberinde getirmektedir.

Tarımsal süreçlere dönük bilgilendirici içerikler bireyler ile tarım sektörünün paydaşları arasında bir köprü kurarak üretim süreçlerinde harcanan emek, maliyetler, ürünlerin zarar görmesi gibi birçok durumun gözlemlenmesini sağlamaktadır. Coğrafi işaret tescilli ürün, pestisit kullanımı, karekodlu ürün takip sistemi, hastalıktan arı işletmeler, etiket okuryazarlığı, aşılama, topraksız tarım gibi birçok konuda bilgilendirici içeriklerin sunulması toplumun tarımsal bilgi hafızasını genişletmektedir. İçeriklerin bilgilendirici yönü olması kalkınmanın toplumsal refahı artırma anlayışı (Tunalı & Yılmaz, 2016) ile bağdaşmaktadır. Tarıma dönük bilginin yaygınlaştırılması kırsal kalkınmayı teşvik edici bir rol oynamaktadır. Kırsal bölgelerdeki bireylerin eğitim seviyelerinin nispeten düşük olduğu düşünüldüğünde görsel unsurlarla yapılan eğitici içerikler bilgi seviyesinin artırılmasına destek sağlamaktadır. Nitekim kalkınma gazeteciliğinde toplumda yaşanan sorunlara ilişkin farkındalık yaratmak önemli bir unsur olarak görülmektedir (Talabi, 2013). Toplumun tarımsal konularda bilgi seviyesinin artması farkındalığı yükseltirken bilinçli bir toplum daha doğru politikaların hayata geçirilmesini sağlayabilir. Aynı zamanda tarımsal süreçlere dönük bilgilendirme şeffaflığı da beraberinde getirmektedir. Ürünlerin kalitesi ve tüketilme biçimlerine dönük uzmanların yaptığı açıklamalar, israfın önlenmesi, doğru tüketim, gıda güvenliği, organik ürün gibi kavramların daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

4.4. Kültürel Değerlerin Temsili

Bu temada tarımsal üretim yalnızca istihdam ya da ekonomi temelli ele alınmamakta, bir yaşam biçimi, geçmişten günümüze gelen bir kültürel değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca tarımla birlikte ulus bilinci ve inşasını sağlamak, kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması da kültürel kalkınmayı (Xiaoge, 2009) desteklemektedir. Özellikle kalkınma gazeteciliğinin ortaya çıkışında Batı kültürünün hegemonyasına dönük eleştiri dile getirilirken (Xiaoge, 2009; Shah, 1996) ulusal kültürel değerlerin ve kimliklerin teşvik edilmesi öne çıkarılmaktadır.

Geleneksel tarım yöntemleri, kırsaldaki yaşam, Türkiye’ye özgü üretilen ürünlerin hikâyeleri, ürünlerin Türk kültüründe edindiği konum, nesilden nesile aktarılan tarım anlayışı, Türkiye’nin kalkınmasında geçmiş dönemlerden beri emek veren çiftçiler, Türk mutfağının zenginliği, tarımsal desteği gelenek haline getirmiş Yörüklerin yaşam biçimleri, zeytinin dini ve kültürel boyutu, kadınların kalkınmadaki rolü, Çanakkale Savaşı’ndaki yemek listesi, Türk kültürüne ait yemek tarifleri, peynir kültürü, Türk çayı gibi birçok toplumsal ve kültürel değer varlığı dikkat çekmektedir. 19 içerikten 9’unda kültürel değerlerin temsil edildiği görülmektedir. Bu noktada geleneksel tarım yöntemleri, başarı hikayeleri, tarıma olan bağlılık, tarımsal ve gastronomik zenginliğin daha yoğun bir biçimde vurgulanması ulusal değerlerin korunması ve yaşatılmasında daha olumlu sonuçlar doğuracaktır. Bu sebeple izlenen 19 bölüm içerisinde kültürel mirasa ayrılan sürenin nispeten kısıtlı olduğu saptanmaktadır. Türkiye’ye özgü ürün ve lezzetlerin kültürel değerlerle bütünleştirilerek aktarılması, tarımsal ve gastronomik kültür alanında uzman isimlerin konuk alınarak ürün ve lezzetlerin kültürdeki yerinin aktarılması bu değerlerin yaşatılmasını sağlayacaktır. Geçmişle gelecek arasındaki bütünleşme kültürel değerlerin korunması ile mümkün olmakta, kalkınmanın her alanda vücut bulması sağlanmaktadır.

4.5. Çözüm Odaklı Yaklaşım

Eleştirel haberciliği temel alan kalkınma gazeteciliği, tarımsal kalkınma alanındaki sorunları vurgulamakla yetinmez; bu sorunların aşılmasına ilişkin çözüm önerileri de geliştirmektedir (Edeani, 1993). Bu temada tarımsal üretim, dağıtım, tüketim süreçleri ile sağlıklı beslenme gibi konularda yaşanan sorunlara dönük çözüm önerilerinin sıklığı ve niteliği ele alınmaktadır. İncelenen bölümlerin 17 tanesinde sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmakta, bu açıdan içeriklerin kalkınma gazeteciliği rolü öne çıkmaktadır. İçeriklerde yaşanan sorunlara, doğru bilinen yanlışlara, daha verimli bir üretim ve sağlıklı bir yaşam için neler yapılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Özellikle alanında uzman bilim insanı ve üreticilerin verimin artırılması, hastalıkların önlenmesi, pestisit kullanımı, ürünlerin doğal afetlerden korunması, yöntem ve teknikler gibi konularda yaşanan sorunlara dair önerilerde bulunduğu tespit edilmektedir. Çay üreticilerinin talepleri, ürünlerin tanıtım ve markalaşma süreçleri, zengin türlerin nasıl korunması gerektiği, aşılama, ana arı yetiştiriciliği, çiçek bakımı, girişimcilik,

kooperatifçilik, sağlıklı beslenmede karbonhidrat ve yağların önemine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca üreticilerin maliyetlerin yüksek oluşu, ürünlerin çeşitli sebeplerle zarar görmesi, destek ve hibeler gibi konulardaki memnuniyetsizlik ve talepleri dile getirilirken bunlara dönük çözüm önerilerinin de aktarıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. İncelenen bölümlerde sorunlara yer vermenin yanında çözüm odaklı anlayışın benimsenmesi kalkınmaya destek verme potansiyelini içerisinde barındırırken kalkınma gazeteciliği açısından da önemli bir unsur olarak görülmektedir. Nitekim Chalkley (1968), gazetecilerin kalkınma konusundaki sorunlara dair bireyleri uyarması ve çözüm sağlanabilmesi için bireylerin bilinç düzeyini artırması gerektiğinin altını çizmektedir.

4.6. Kamu Politikalarıyla Etkileşim

Gelişen medya teknolojileri ile devlet ve bireyin konumunda bir değişim yaşanmakta, vatandaşlar kamusal süreçlerde daha etkin rol almaktadır. Bu değişimin izlenmesinde, kalkınmanın ulusal düzeyde tabana yayılmasında medya teknolojilerinin payı bulunmaktadır (Mayda, 2022). Bu noktada kamu politikalarının topluma aktarılması, politikalara dönük toplumsal destek sağlanması görevi medyaya düşmektedir. Bu temada tarımsal üretim, pazarlama ve tüketim süreçlerinde, gıda standart ve denetimlerinde uygulanan norm ve politikalara değinilmektedir. 19 bölüm içerisinde 15 bölümde işlenen konuyla bağlantılı olarak yürütülen politikalarla ilişik kurulmaktadır. Yörükler, kooperatifçilik, küçükbaş hayvancılık, lisanslı depoculuk, buzhaneler, küçük aile işletmeleri, ana arı yetiştiriciliği gibi konularda verilen devlet desteklerine odaklanılmaktadır. Ayrıca TMO, Tarım Meslek Liseleri gibi tarım politikalarının yansıdığı kurumların uygulamalarına yer verilmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı sonrası Türkiye'nin aracı olduğu tahıl koridoruna yer verilmesi diplomasi ve uluslararası politikalara da vurgu yapıldığını göstermektedir. Özellikle Türk peynir türlerinin uluslararası tescili konusunda ne tür politikalar üretilmesi gerektiğine dönük uzman görüşleri söz konusudur. Politikalara dönük sunum, tarımda yürütülen politikaların şeffaflığını sağlarken denetleyici, katılımcı ve demokratik bir iletişim ortamı yaratabilmektedir. Politikalarından haberdar edilen çiftçiler bilgi sahibi olurken hak ve sorumluluklarının bilincinde hareket edecektir. Yerel üreticilerin de içeriklerde kendisine yer bulması, taleplerini aktarması politikaların sonuçlarının test edilmesini kolaylaştırmaktadır. Nitekim toplumun yaşamını etkileyen konularda yapılan politik planlar ve gerçekleşmiş olan arasındaki farkların kalkınma gazeteciliğinin ana unsurlarından biri olması (Aggarwala, 1978) bu durumu doğrulamaktadır.

Öte yandan politikalara dönük vurgulara birçok bölümde rastlanmasına rağmen bu içerikler devlet desteklerini aktarmaktan öteye geçememiştir. Geçmişte ve günümüzde uygulanan politikalar arasındaki farklılıklar, politikaların tarım alanında yarattığı sonuçlar, uluslararası alanda uygulanan politikalara dönük mukayeseli bir bakış konusunda eksiklikler olduğu saptanmaktadır. Konukların büyük kısmının tarımın üretim kısmında yer alan paydaşlardan olması önemli görülmekte ancak kamu politikalarını da detaylandıran resmi yetkili ve uzmanların görüşlerine kısıtlı bir zaman tanınması kalkınma gazeteciliği açısından bir eksiklik olarak görülmektedir. Sorunların tartışıldığı bir programda o sorunlara dönük politika dolayısıyla çözüm üreten kurumların yetkililerinin yer almaması çözümü de geciktirmektedir. Ayrıca sorunların kaynağını tespit etmek ve üreticinin sesinin yetkililerce duyulması zorlaşmaktadır.

4.7. Yenilikçi Tarım Uygulamaları ve Ekolojik Hassasiyet

Kalkınmanın sağlanması için yaşanan çağın yakalanması önem taşımaktadır. Çağın gereklerine uyum sağlamak için de teknolojik dönüşümler ve sürdürülebilir uygulamaların halka aktarılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu temada tarımsal üretim, pazarlama, depolama gibi alanlarda yürütülen yenilikçi tarım uygulamaları ve sürdürülebilir tarım için ekolojik kaygılar ele alınmaktadır. Bu tema, incelenen bölümler içerisinde en az değinilen noktalar olmuştur. Yenilikçi tarım uygulamaları yalnızca 5 içerikte kendisine yer bulmakta, topraksız tarım, lisanslı depoculuk, yeni sağım teknikleri, karekodlu ürün takibi, tarım liselerindeki yenilikçi bakış açısından söz edilmektedir. Bu noktada tarımın çağın gereklerine uygun modern teknolojilerle yapılmasını sağlamak adına bu içeriklerin rolü önemlidir. Nitekim modern uygulamaları tanıtmak, hangi alanlarda ve nasıl kullanıldığını aktarmak çiftçilerin bilgilenmesini sağlamakta, sürdürülebilir tarım ve kalkınma hedeflerine katkı sağlayabilmektedir. Yenilikçi sistemlerle yapılan üretim, verimliliği yükseltmekte, daha az insan gücü ile zaman ve enerji tasarrufu sağlamakta, insan sağlığına zararlı unsurları minimize etmede rol oynayabilmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) yayımladığı insani gelişme raporlarında kalkınmanın tam anlamıyla gerçekleşebilmesi adına bilgi ve teknolojinin uygun bir biçimde paylaşılması gerektiği ifade

edilmektedir (Elpeze Ergeç, 2022). Bu noktada yalnızca tarımsal teknoloji değil üreticinin bilgiye erişeceği, çeşitli başvuruları yapacağı teknolojiye de haberdar edilmesi oldukça değerlidir. Bu bağlamda çiftçilerin e-devlet üzerinden tarımsal işlemler için ne tür başvurular yapabileceğine dair bilgilendirme aktaran yalnızca bir içeriğe rastlanmaktadır. Bu açıdan çiftçilerin dijital uygulamalardan yararlanması adına daha geniş bilgilendirmelerin yapılması önem taşımaktadır.

Ekolojik hassasiyet en az vurgu yapılan tema olarak göze çarpmaktadır. Bu bağlamda 4 içerikte sürdürülebilir tarım ve iklim krizinin üretime etkisine değinilmektedir. Bu tür konulara yer verilmesi çevresel sürdürülebilirlik açısından bilinçli bir toplum yaratma hedefine katkı sağlamaktadır. Ayrıca üretim yapılırken doğa ve toplum yararına ilişkin uzun vadeli çözümler üretmek sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektedir. Ekolojik hassasiyet ve yenilikçi tarım uygulamalarına kısıtlı bir zaman ayrılması programın genelinde benimsenen kalkınma gazeteciliği anlayışının eksik kaldığı yönler olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu durum sürdürülebilirlik ve yenilikçi tarım uygulamaları ile çağdaş uygulamalara geçiş yapma konusunda dezavantajlı bir durum yaratabilmektedir. Çevrenin korunması, su yönetimi, agroekoloji, yeni teknolojilerin tanıtımı gibi konulara daha sık yer verilmesi önem taşımaktadır.

Sonuç

Toplamlar, gelişmişlik düzeylerini artırmak, uluslararası standartlara erişebilmek adına kalkınma politikaları yürütmektedir. Bu politikaların sağlıklı ve yararlı bir biçimde halka aktarılması için medyaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda kalkınma adımlarının medya aracılığıyla topluma aktarılacak kalkınma süreçlerinde gazeteciliğin rolü öne çıkmaktadır. Kalkınma gazeteciliği olarak adlandırılan bu yaklaşım medyaya ürettiği söylemle kalkınmayı destekleyecek bir katalizör görevi atfetmektedir. Bu çalışmada TRT’de yayımlanan Bu Toprağın Sesi programı kalkınma gazeteciliği perspektifinde ele alındı. İçerik analizi yöntemi ile incelenen program bölümlerinin kalkınma gazeteciliği yönü açığa çıkarılmaya çalışıldı.

Çalışmada elde edilen veriler sonucunda Bu Toprağın Sesi programının birçok yönü ile Türkiye perspektifinde kalkınma gazeteciliği örneği gösterdiği tespit edilmiştir. Esasında medyanın yalnızca bilgilendirme değil aynı zamanda dönüştürücü bir güç olma potansiyeli de ortaya konmuştur. Özellikle ekonomik yön, bilgilendirici ve eğitici nitelik ve yerel üretim konusunda yüksek oranda bir içerik üretildiği görülmüştür. Ekolojik hassasiyet, bölgesel tanıtım ve yenilikçi teknolojilerin sunumunun daha geri planda kaldığı saptanmıştır. Genel itibarıyla tarımsal üretim, pazarlama ile tüketim konusundaki uzman ve tecrübeli isimlerle hemen her sürece dair bilgilendirici ve eğitici içeriğin paylaşıldığı tespit edilmiştir. İçeriklerin yerel seslerin temsilinin sağlanması ile sıradan insanların kalkınma süreçlerine katılımını teşvik etmede katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca kalkınmaya dahil olan tüm kesimlerin programlarda yer alması bütüncül bir kalkınma hedefine ve paydaşların birbiriyle iletişim kurması adına köprü olma işlevine işaret etmektedir. Kamu politikaları konusunda sıklıkla devlet desteklerinden söz etmek çiftçileri bilgilendirebilir ancak uygulanan politikaların yarattığı olumsuz sonuçlara daha yoğun değinmek doğru politikalar uygulanmasını ve hesap verilebilir bir anlayışı desteklemektedir. Bu noktada kalkınma gazeteciliğinin siyasi iktidardan ne denli ayrışabildiği sorunu (Skjerdal, 2013) öne çıkmaktadır. Nitekim hükümetle iş birliği yaparak kalkınma politikalarına destek vermesi beklenen medyanın giderek siyasi iktidara eklemlenme sorunu baş gösterebilmektedir. Bu Toprağın Sesi programının bu konuda eleştirel bir anlayıştan ziyade daha yumuşak bir dil kullandığı tespit edilmiştir.

İleriki çalışmalarda, yalnızca TRT ile sınırlama yapılmadan farklı medya kuruluşlarının kalkınma haberciliği pratikleri karşılaştırmalı olarak ele alınabilir. Ayrıca Türkiye örneği ile sınırlı kalmadan yapılacak karşılaştırmalı analizler daha kapsamlı bir kalkınma gazeteciliği haritası sunabilir. Öte yandan araştırma kapsamı genişletilerek, çeşitli bölgelerde kalkınma gazeteciliğinin söylemsel yapıları arasındaki benzerlik ve farklılıklar incelenebilir. Dijitalleşme ile birlikte yeni medya araçları ile uygulanan pratiklerin incelenmesi kalkınma gazeteciliğinin günümüzdeki yansımalarını ortaya koyabilme adına fırsatlar sunabilir. Kalkınma gazeteciliği niteliği barındıran içerikleri takip eden bireylerle yapılacak anket ve görüşmeler sonucunda elde edilecek veriler kalkınma gazeteciliğinin pratiğe ne denli dönüştüğünü tespit etmede katkı sağlayabilir. Yerel medyanın kalkınma gazeteciliği açısından incelenerek potansiyelinin açığa çıkarılması, eksik yönlerinin tespit edilmesi bölgesel

kalkınmaya destek verecek, kalkınma gazeteciliği açısından yerel medyanın kapasitesini nasıl artıracığına dönük öneriler sağlayacaktır. Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara Üniversitesi ve Türkiye Haber Kameramanları Derneği arasında imzalanan “Kalkınma için Gazetecilik: Yerel Medya Kapasite Geliştirme Protokolü’ne (Ankara Kalkınma Ajansı, 2025) benzer politikaların Türkiye’nin farklı bölgelerinde de hayata geçirilmesi yerel medya-kalkınma ekseninde yenilikçi bir ekosistem oluşturulmasını beraberinde getirebilir. Kalkınma gazeteciliği açısından medya kuruluşlarına ve profesyonellerine dönük eğitim programlarının düzenlenmesi mesleki kapasitenin artmasına katkı sağlayabilmektedir. Kalkınma gazeteciliği pratiklerini sürdüren medya kuruluşlarının tarımsal bilgi üreten üniversite ve kamu kurumları ile iş birliğini kapsayan projelere imza atması alanın gelişim düzeyini arttıracaktır.

Kaynakça

- Aggarwala, N. K. (1978). News with Third World perspective: A practical suggestion. In P. C. Horton (Ed.), *The Third World and press freedom* (pp. 197-209). Preager.
- Anand, V. E. (2014). Development journalism: A catalyst for positive change. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 157, 210-225.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2025, 20 Mayıs). Yerel medyanın kapasitesini artıracak iş birliği: “Kalkınma İçin Gazetecilik” protokolü imzalandı. <https://ankaraka.org.tr/yerel-medyanin-kapasitesini-artiracak-birligi-kalkinma-icin-gazetecilik-protokolu-imzalandi>
- Avşar, Z. (2005). Kamu hizmeti yayıncılığı, uluslararası yaklaşımlar ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (1), 93-124.
- Bakırtaş, T., & Kandemir, O. (2010). Gelişmekte olan ülkeler ve beyin göçü: Türkiye örneği. *Kastamonu Education Journal*, 18(3), 961-974.
- Banda, F. (2007). An appraisal of the applicability of development journalism in the context of public service broadcasting (PSB). *Communicatio*, 33(2), 154–170.
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. The Free Press.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Bölükbaş, K. (2020). Kamu yayıncılığı bağlamında TRT radyolarına bakış: TRT Radyo 1 ve TRT FM örneği. *TRT Akademi*, 5(9), 52-85.
- Bursaport. (2012, Mayıs 5). 'Bu toprağın sesi' susuyor. Bursaport. <https://www.bursaport.com/medya/bu-topragin-sesi-susuyor-27288>
- Cankaya, Ö. (2015). *Bir kitle iletişim kurumunun tarihi: TRT 1927-2000*. İmge.
- Chalkley, A. (1968). *A manual of development journalism*. Thomson Foundation and Press Foundation of Asia.
- Chalkley, A. (1980). Development journalism – A new dimension in the information process. *Media Asia*, 7(4), 215–217. <https://doi.org/10.1080/01296612.1980.11726018>
- Doğan, A. (2009). Ekonomik gelişme sürecine tarımın katkısı: Türkiye örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 365–392.
- Edeani, D. O. (1993). Role of development journalism in Nigeria's development. *Gazette (Leiden, Netherlands)*, 52(2), 123-143.
- Ekinci, M. (2022). *Tarım temalı medya içeriklerinin Türkiye'deki çiftçiler üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elpeze Ergeç, N. (2022). Sosyal & beşerî bilimlerde araştırma ve değerlendirmeler – II. In Z. Özomay & U. İnan (Eds.), *Sosyal & Beşerî Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler – II* (pp. 1-22). Gece Kitaplığı Yayınevi.

- Isiaka, B. T. (2006). Paradigm shift in development journalism practices for effective dissemination of agricultural information. *The Journal of Development Communication*, 17(1), 56-71.
- Kalyango Jr, Y., Hanusch, F., Ramaprasad, J., Skjerdal, T., Hasim, M. S., Muchtar, N., ... & Kamara, S. B. (2017). Journalists' development journalism role perceptions: Select countries in Southeast Asia, South Asia, and sub-Saharan Africa. *Journalism Studies*, 18(5), 576-594.
- Mayda, M. (2022). Yerel kalkınma çalışmalarında dijital medyanın etki gücü. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 13(62), 33-54.
- Napoli, J. J. (2002). International journalism education at the end of history, starting in Albania. *Journalism & Mass Communication Educator*, 57(3), 260-270.
- Nelson, M., & Susman-Peña, T. (2012). *Rethinking media development*. The Media Map Project. World Bank Institute.
- Ogan, C. L. (1982). Development journalism/communication: The status of the concept. *Gazette (Leiden, Netherlands)*, 29(1-2), 3-13.
- Romano, A. (2022). Development journalism. In C. H. Sterling (Ed.), *The SAGE encyclopedia of journalism* (2nd ed., Vol. 1, pp. 463-467). SAGE Publications.
- Servaes, J. (2009). Communication policies, good governance and development journalism. *Communicatio: South African Journal for Communication Theory and Research*, 35(1), 50-80.
- Shafer, R. (1998). Comparing development journalism and public journalism as interventionist press models. *Asian Journal of Communication*, 8(1), 31-52.
- Shah, H. (1990). Factors influencing development news production at three Indian dailies. *Journalism Quarterly*, 67(4), 1034-1041.
- Shah, H. (1996). Modernization, marginalization, and emancipation: Toward a normative model of journalism and national development. *Communication Theory*, 6(2), 143-166.
- Skjerdal, T. S. (2013). Development journalism revived: The case of Ethiopia. In H. Wesserman (Ed.), *Press freedom in Africa* (pp. 75-91). Routledge.
- Talabi, F. O. (2013). The challenges of development journalism in Nigeria. *Journal of Social Sciences (COES & RJ-JSS)*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2206829 (Erişim tarihi: 25.10.2025)
- Teker, S., & Özer, B. (2012). Sermaye piyasaları yapısal karşılaştırması: Gelişmiş, gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 55, 1-10.
- Tunalı, H. N., & Yılmaz, A. (2016). Büyüme, beşerî sermaye ve kalkınma ilişkisi: OECD ülkeleri'nin ekonometrik bir incelemesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 295-318.
- Wimmer, J., & Wolf, S. (2005). Development journalism out of date? https://epub.ub.uni-muenchen.de/647/1/mbk_3.pdf
- Wong, K. (2004). Asian-based development journalism and political elections: Press coverage of the 1999 general elections in Malaysia. *Gazette (Leiden, Netherlands)*, 66(1), 25-40.
- Xiaoge, X. (2009). Development journalism. In K. Wahl-Jorgensen & T. Hanitzsch (Eds.), *The handbook of journalism studies* (pp. 377-390). Routledge.

Bu çalışma **intihal tespit programlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by plagiarism detect softwares and no plagiarism detected.

Bu çalışmada “**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**” kapsamında uyulması gereken kurallara uyulmuştur.

In this study the rules stated in the “**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**” were followed.

Makale iki yazar tarafından yazılmıştır.

The article was written by two author.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum ya da kişi ile **çkar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.
